

Montessori pedagogija

Novaković, Josipa

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:857357>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Josipa Novaković

MONTESSORI PEDAGOGIJA

Završni rad

Petrinja, rujan, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Josipa Novaković

MONTESSORI PEDAGOGIJA

Završni rad

Mentor: Prof.dr.sc. Siniša Opić

Sumentor: Doc.dr.sc. Tihana Kokanović

Petrinja, rujan, 2022.

SADRŽAJ

SAŽETAK	5
SUMMARY	6
1. UVOD	7
2. O ŽIVOTU MARIJE MONTESSORI	8
3. PODRIJETLO MONTESSORI METODE	10
4. RAZVOJ MONTESSORI PEDAGOGIJE	12
5. TEMELJI MONTESSORI PEDAGOGIJE	14
5.1. <i>Razvoj djeteta</i>	14
5.1.1 <i>Razdoblje od rođenja do 3. godine</i>	14
5.1.2 <i>Razdoblje od 3. do 6. godine</i>	15
5.1.3 <i>Razdoblje od 6. do 12. godine</i>	15
5.1.4 <i>Razdoblje od 12. do 18. godine</i>	15
5.2. <i>Pedagoški oblikovana i pripremljena okolina</i>	16
6. RAZDOBLJA OSJETLJIVOSTI	18
6.1. <i>Razdoblje za posebnu osjetljivost za jezik</i>	18
6.2. <i>Razdoblje osjetljivosti za kretanje</i>	18
6.3. <i>Razdoblje osjetljivosti za osjetilnu percepciju</i>	19
6.4. <i>Razdoblje osjetljivosti za uočavanje malih dijelova cjeline</i>	19
6.5. <i>Razdoblje osjetljivosti za red</i>	19
6.6. <i>Razdoblje osjetljivosti za društvenost</i>	19
7. MONTESSORI NAČELA	20
7.1. <i>Poštovanje djeteta</i>	20
7.2. <i>Osposobljavanje kretanja i osjetila</i>	20
7.3. <i>Kako mišići pamte</i>	20
7.4. <i>Polarizacija pažnje</i>	21
7.5. <i>Slobodan izbor</i>	21
7.6. <i>Pripremljena okolina</i>	21
7.7. <i>Rad s materijalom</i>	22
7.8. <i>Uloga odgojitelja</i>	22
7.9. <i>Pomozi mi da to sam učinim</i>	23
8. MONTESSORI PRIBOR	25
9. SLOBODA I DISCIPLINA	26
10. PRIMJENA MONTESSORI PEDAGOGIJE U RANOM I PREDŠKOLSKOM RAZDOBLJU	28

<i>10.1. Montessori pedagogija u Hrvatskoj</i>	<i>29</i>
11. ZAKLJUČAK.....	30
12. LITERATURA	31

SAŽETAK

Ovaj rad ima za cilj dati prikaz o Montessori pedagogiji, a ona se definira kao alternativna pedagogija koja nastoji osamostaliti dijete te ga postavlja u primarni plan. U radu se navode glavna Montessori načela koja predstavljaju glavne pravce, čimbenike i metode za razvoj i širenje prethodno definirane pedagogije. Značajna načela koja navodi osnivačica teorije Maria Montessori su: poštovanje djeteta, osposobljavanje kretanja i osjetila, kako mišići pamte, polarizacija pažnje, slobodan izbor, pripremljena okolina, rad s materijalom, uloga odgojitelja i glavno načelo pedagogije *Pomozi mi da to uradim sam*. Također, u radu se ističu elementi koji čine Montessori metodu aktivnom i stvarnom, a to su: dijete i njegov razvoj, pripremljena okolina te uloga odgojitelja. Naime, opisuju se pojedina razdoblja tijekom kojeg se dijete razvija i izrasta te njegovo opažanje i djelovanje u okolini. U drugom dijelu rada govori se o važnosti djetetove okoline koja se treba kvalitetno i dobro opskrbiti i nadopuni kako bi dijete moglo samostalno i pažljivo učiti i razvijati se. Dijete se razvija i samostalno uči u pripremljenoj okolini uz pomoć odgojitelja koji je uvijek nazočan i aktivan. U radu se naglašava uloga odgojitelja, koja je općenito značajna u životu djeteta za njegov razvoj i učenje, a posebno u Montessori pedagogiji dodjeljuje značaj zato što je odgojitelj usmjerivač i pruža indirektnu pomoć. Montessori odgojitelji su važni u razvoju samostalnosti djeteta te imaju ulogu da opažaju razvoj i kvalitetno pripreme okolinu unutar koje se razvija samoučenje i samodjelovanje.

Ključne riječi: Montessori pedagogija, Montessori načela, Pripremljena okolina, Uloga odgojitelja.

SUMMARY

This paper aims to give an account of Montessori pedagogy and it is defined as an alternative pedagogy that seeks to independent the child and places it in the primary plan. The child is in the foreground and respects it in its entirety, and during the implementation of Montessori work, independence and discipline develops, which are important for the entire procedure. The paper lists the main Montessori principles that represent the main directions, factors and methods for the development and expansion of predefined pedagogy. Significant principles stated by the founder of the theory Maria Montessori are: respect for the child, training of movement and senses, how muscles remember, polarization of attention, free choice, prepared environment, work with material, the role of educators and the main principle of pedagogy *Help me to do it myself*. Also, the paper highlights the elements that make the Montessori method active and real, namely: the child and his development, the prepared environment and the role of the educator. Namely, it describes the individual periods during which the child develops and grows and his perception and action in the environment. In the second part of the work, we talk about the importins of the child's environment, which needs to be well and well supplied to you and supplemented so that the child can learn and develop independently and carefully. The child develops and independently learns in the prepared environment with the help of an educator who is always present and active. The paper emphasizes in the logo of the educator, which is generally significant in the life of the child for his development and learning, and especially in Montessori pedagogy assigns significance because the educator is a router and provides indirect assistance. Montessori educators are important in the development of the independence of the child and have a role to observe the development and quality of preparing the environment within which self-learning and self-participation develops.

Keywords: Montessori pedagogy, Montessori principles, Prepared environment, The role of the educator

1. UVOD

Tijekom ovog desetljeća alternativne pedagogije su posebno došle do izražaja te se uz Montessori pedagogiju ističu Waldorfska pedagogija, Reggio pristup i ostali pristupi koje provode slobodni odgoj. Naime, osnivačica Montessori metode, Maria Montessori osnovala je pristup koji se bazira na razvoju djeteta te ono prikuplja praktična iskustva koje će mu biti potrebna kada će postati samostalna osoba. Montessori je svoju teoriju osmislila na temelju medicinskih, znanstvenih, psihologijskih i pedagoških hipoteza. Montessori pedagogija pruža znanstveno utemeljenu antropologiju djeteta, pedagoški pripremljenu okolinu, odnosno prostor u kojem dijete može stvarati i razvijati kompetencije i društvene odnose te je naglašena usmjerenost na dijete, odnosno poštovanje djeteta (Bašić, 2011).

Glavni cilj Montessori teorije je samostalno učenje djeteta o okolini te da izraste u samostalno i slobodno biće. U središtu Montessori pristupa je dijete koje se poštuje u cijelosti i omogućuje mu da se samostalno razvija i uči. Dijete je u prvom planu te ga poštuje u cijelosti, a tijekom provođenja Montessori rada razvijaju se samostalno učenje i funkcioniranje koje su važne za cjelokupni proces. Samostalnost je važna sastavnica pristupa te djetetu pruža slobodu i disciplinu pri učenju o svijetu i njegovom funkcioniranju. Također, glavne sastavnice ove teorije su Montessori načela, Montessori didaktički materijali, osjetilna razdoblja te zastupljenost Montessori pedagogije u Hrvatskoj. Posebno je važna uloga odgojitelja koji su glavni uzor djeci te ga usmjeravaju na ispravni put pružanjem neizravne pomoći. Odgojitelj potiče djecu na promišljanje i samostalno zaključivanje te mu pruža pomoć kako bi sam naučio o okolini i različitim predmetima. Brojna istraživanja ukazuju na učinkovito djelovanje Montessori pristupa te da podiže motivaciju za učenje, kreativnost i samostalnost na veću razinu. Provedba Montessori metode je značajna za slobodan odgoj i utječe na samostalnost te na razvoj individualnih kompetencija. Značajno je da Montessori teorija pomaže u razvoju inovativnih i fleksibilnih ideja u odgojno-obrazovanoj praksi i radu s djecom rane i predškolske dobi (Karabuva, 2011).

2. O ŽIVOTU MARIJE MONTESSORI

Maria Montessori je rođena 31. kolovoza 1870. u Italiji u gradu Chiaravalle. Otac Alessnadro dolazi iz poduzetničke obitelji, a majka Renilde Stoppani dolazi iz obitelji talijanskih intelektualaca. Iako su roditelji očekivali da će biti učiteljica, upisala se u školu za tehniku i prirodne znanosti iz čega se razvio interes prema medicinskom obrazovanju. Maria Montessori je postala prva žena koja je upisala fakultet medicine, iako je tijekom studija doživljavala neugodna iskustva kolega. Pri kraju fakulteta održala je predavanje te je postala poznata kao prva žena koja će postati doktorica u Italiji. Nakon studija za medicinu pokazala je interes za psihijatriju i pedijatriju te je primljena na posao kao volonter u psihijatrijskoj klinici. U klinici radi sa slaboumnom djecom kod kojih su primijećene teškoće. Na rad Marije Montessori utjecali su radovi Frobela, Rousseaua i Pestalozzija te je njihove radove i istraživanja pažljivo proučavala. Frobel je razvio igračke kojima je dodijelio naziv *pokloni* te je to bila preteča Montessori materijala. Bila je odabrana 1899. godine za predavača na seminaru za edukaciju učitelja koji rade s intelektualno zaostalom djecom, a učlanila se i u *Nacionalnu ligu za odgoj djece sa smetnjama u razvoju*. Godinu nakon postaje direktorica instituta za rad s djecom koja imaju poteškoće u razvoju te je pokazala dobre sposobnosti kao pedagoginja. Odlučila se posvetiti znanosti i proučavanju čovjekova razvoja te je upisala fakultet za psihologiju, filozofiju odgoja i antropologiju. Uključila se u istraživački program Psihijatrijske klinike Rimskog sveučilišta te je upoznala Giuseppea Montesana u kojeg se zaljubila te je s njim dobila sina Marija. Nakon što je prekinula kontakt s Giuseppeom Montesanom odlučila je roditi u tajnosti te je sina povjerila jednoj obitelji. Dvije godine radila je u Ortofreničkoj školi u kojoj su bila djeca s različitim nesposobnostima i oštećenjima. Zatim se 1904. zaposlila na Pedagoškom fakultetu Sveučilišta u Rimu te je završila svoj rad na njemu 1908. godine. Maria Montessori je 6. siječnja 1907. godine osnovala prvu *Casa dei Bambini* ili *Dječji dom* za djecu od 2. do 6. godine. Dječju okolinu opskrbila je različitim predmetima i došla je do spoznaje ako se djeci pruža okolina u kojoj su aktivnosti planirane i dobro osmišljene oni bi imali mogućnost sami sebe obrazovati. U Dječjem domu djeca su imala izvanredne rezultate te su petogodišnja djeca već mogla pisati i čitati. Održala je 1909. godine prvi tečaj za učitelje te pomoću njezinih bilješka se osnovala Montessori metoda. Montessori pristup se prenio po cijelom svijetu, ali se zanemario uoči prvog svjetskog rata. Osnovala je 1929. godine Međunarodno Montessori udruženje (Association Montessori Internationale) sa sjedištem u Danskoj te ono danas proučava standarde 45 škola za obrazovanje učitelja za djecu u razdoblju

od 0 do 3., 3. do 6. i 6. do 12. godina u čitavom svijetu. Udruženje je sastavilo edukaciju za učitelje i odgojitelje te međunarodnu razmjenu stručnjaka. Održala je javni govor u UNESCO-u na temu *Obrazovanje i mir* te je 1949. dobila jednu od tri nominacije za Nobelovu nagradu za mir. Jaime Torres Bodet označio ju je simbolom svjetskog mira i obrazovanja 1950. pri UNESCO-ovoj konferenciji u Firenci. U prisustvu svog sina Marija preminula je 6. svibnja 1952. u Nizozemskoj te povjerila je pravo na rad svojem sinu (Matijević, 2001).

3. PODRIJETLO MONTESSORI METODE

Korijeni Montessori metode potječu od 6. siječnja 1907. kada se osnovala prva škola za mentalno urednu djecu u razdoblju od treće do šeste godine života, ali ne odmah s Montessori metodom, koja se poslije razvila i došla do izražaja. Maria Montessori je imala više od pedesetak djece u skupini te su to bila djeca nepismenih i siromašnih građanina. Prvi projekt bio je da sastave grupu djece radničke četvrti u susjednoj kući kako bi se smanjila mogućnost da djeca budu napuštena ili da stvaraju nered. Osjetila je kako pokreće nešto što će se proširiti na globalnoj razini te da će biti uspješno. Prvi rezultati su je impresionirali, a isto tako javljala se sumnja pri opažanju. Predmete koje je otkrila djeci urednog razvoja nisu pokazala iste rezultate kao djeca s mentalnim teškoćama, na primjer, mentalno zaostaloj djeci je teže privukla pažnju na materijale, nego ostaloj djeci. Djeca urednog razvoja su pokazala interes za predmete te su nakon rada s predmetom pokazali zadovoljstvo, odmor, sreću, odnosno osjećali su se zdravije i mnogo snažnije (Montessori, 2003).

Djeca koja su pohađala prvu školu bila su djeca nepismenih roditelja, odnosno pripadala su najnižem društvenom sloju. To su bila siromašna, plašljiva i napuštena djeca te su živjela u mračnim kućama uz odsutnost pažnje. Bili su potrebni povoljni uvjeti i poništene prepreke kako bi se omogućila transformacija nove djece. Na početku je bilo teško pronaći učiteljicu pa su razmišljali da ponude posao kćeri vratara, no ipak su pronašli odgovarajuću i kompetentnu učiteljicu. Maria Montessori navodi kako su začeci bili zahtjevni zato što su djeca bila složena u skupine isključivo da ne stvaraju nemir na ulicama. Bilo je potrebno omogućiti povoljnu okolinu za djecu kako bi se razvijala njihova transformacija. Ambijent u prvoj Dječjoj kući nije bio na prvi pogled ni lijep niti ugodan te nije bio opskrbljen adekvatnim uvjetima. Na početku dječja kuća nije nalikovala na pravu školu te su je trebali opremiti jednostavnim namještajem, a najvažniji je bio čvrst stol za učiteljicu i veliki ormar. Klupe za djecu morale su biti dugačke, čvrste i trajne, a novina su bili mali stolci za svako dijete posebno. Također, nije bilo cvijeća, što je kasnije postalo karakteristično za Montessori prostor (Montessori, 2003).

Prvo što je Montessori uočila, promatrajući djecu, bilo je da ako im se dobro i jasno objasni vježba, pokazuju motivaciju za većim brojem ponavljanja vježbe. Drugi fenomen koji je uočila je bio kada je učiteljica dijelila pribor, a djeca su joj konstantno prilazila te kada ih je učiteljica poslala na mjesto, ponovno su joj prilazila. Montessori je iz ovog promatranja zaključila da djeca iskazuju želju da sama vrate predmete na odgovarajuće mjesto. U primjeru kada je učiteljica zaboravila zaključati ormar, djecu je odmah zanimalo što se nalazi unutar ormara te je opazila kako se velik broj djece nalazi ispred ormara. Odlučili su kupiti niži ormar koji bi bio

pristupačniji djeci te je pribor bio u visini djece i imala su mogućnost slobodnog izbora predmeta. Djeca su pokazala prisustvo discipline radeći svoj posao te bi brzo poslušali zadatke i prohtjeve učiteljice. Samostalno su prikupljala predmete, a u trenutku kada ih je učiteljica ostavila same, sve bi bilo u redu te nitko nije bio ozlijeđen. Navedena promatranja djece Marije Montessori, prethodila su razvoju Montessori pedagogije koja danas postoji (Montessori, 2003).

4. RAZVOJ MONTESSORI PEDAGOGIJE

Montessori pristup se bazira na stručnom promatranju djece tijekom kojeg ona uče samostalno o vlastitim radnjama, a glavni fokus je postavljen na dijete. Maria Montessori naglašava kako je dijete sam sebi glavni učitelj te da ono posjeduje sposobnosti za samostalno učenje. Pri tome ističe da je bitan pravilan stav prema učenju te da odrasli ne smiju učiti umjesto djeteta, već ono samo najbolje uči. Odrasli bi trebali s razumijevanjem pratiti proces tijekom kojeg se dijete razvija i izgrađuje. Glavni čimbenici Montessori pedagogije smatraju se da je dijete u središtu pozornosti, pedagoški dobro opremljena okolina koja je ispunjena Montessori didaktičkim priborom te odgojitelj koji ima važnu ulogu u dobroj i kvalitetnoj pripremi za razvoj djeteta. Polazni cilj Montessori pedagogije je ukazivanjem puta prema cjeloživotnom obrazovanju (Lawrence, 2003).

Montessori pedagogiju karakteriziraju osobine poput uočavanje problema, samostalnost, kreativnost, usmjereno problemsko razmišljanje, sposobnost timskog rada i suradnje. Pristup obilježavaju i prihvaćanje različitosti, zajedničko življenje, ljubav prema prirodi, prihvaćanje kulture drugih naroda, zajedničko življenje i važnost mira čine odgoj u tolerantnoj okolini (Buczynski i sur., 2019).

Montessori metoda sadržava načela, prema organizaciji Association Montessori Internationale koju je osnovala Maria Montessori zbog globalnog proširivanja ideja. Navedena organizacija ističe ciljeve koje bi se trebali primjenjivati u Montessori pedagogiji, a to su: proučavati i proširivati načela i ideje u odgoju djece, prenositi razumijevanje i znanja za razvoj djeteta, pružati pomoć u formiranju pripremljene okoline, suradnja s organizacijama te poštovati osnovna prava djeteta. Montessori pristup provode osobe koje zadovoljavaju određene standarde. Prema AMI kriterije zadovoljavaju za Montessori osposobljavanje, osobe koje imaju pet godina rada u Montessori programu poslije položenog ispita. Naime, Montessori odgojitelji ako znaju govoriti strani jezik imaju mogućnost odlaska u drugu državu te i djeca mogu mijenjati vrtić, ali jedino unutar svoje države (Philipps, 1999).

Montessori pedagogija predstavlja uživanje u učenju u kojem je prisutna sloboda bez stresa i pritiska roditelja te su djeca zadovoljna i ispunjena veseljem. Montessori metoda kod svakog djeteta individualno potiče razvijanje sve što se nalazi unutar djeteta te tako razvija unutarnju izgradnju djeteta. Dijete postaje svjesno sebe te se izgrađuje samostalno i aktivno susrećući se s prirodom, odnosno adekvatnim okruženjem. Važno je pomoću Montessori pedagogije u

odgoju djece primjenjivati sljedeće odgojne metode: omogućiti djetetu da samo održava pravilnosti i red, pomoći djetetu u orijentaciji unutar vremena i prostora, pružati mu priliku za istraživanje, dopustiti mu da sluša, govori i radi, omogućiti mu rukovanje predmetima, poticati na razmišljanje, ostvariti mu priliku da se usavrši i da postane precizno (Buczynski i sur., 2019).

Marija Montessori razvila je sustav prema razdobljima osjetljivosti i antropologiji, a osnova osjetilnih razdoblja je um, odnosno razum. A kako bi se zadovoljili glavni faktori osjetilnih razdoblja do izražaja dolaze elementi koji su najvažniji za Montessori teoriju, a to su: pripremljena okolina, dijete koje u središtu i Montessori odgojitelji (Jagrović, 2007).

U Montessori pedagogiji pojavljuje se Montessori fenomen, odnosno usmjeravanje pozornosti koje označava stanje u kojem dijete usmjerava svu svoju pažnju na određeni predmet. Djetetova koncentracija je usmjerena na predmet te ga ništa ne može ometi i čini se ispunjeno srećom i zadovoljstvom. Navedeni fenomen bitan je u pedagogiji te pruža mogućnost usmjerenja na dijete i njegovo samostalno funkcioniranje. Za usmjeravanje pozornosti Montessori je stvorila specifičan materijal, okruženje, ponašanje odgojitelja kako bi se što više realizirao Montessori fenomen. Navedena su dva značajna načela rada za vrijeme Montessori fenomena, a to su izazivanje osjetljivosti pomoću vježbi i materijala te poštovanje razdoblja osjetljivosti. Glavni cilj pedagogije je opažanje koncentracije i uporaba trenutaka koncentracije za provođenje podučavanja u područjima kao što su računanje, čitanje i pisanje, a podučavanje se postiže dječjim interesom (Philipps, 1999).

Montessori u svojoj metodi naglašava kako svako dijete sadržava unutarnji plan izgradnje, odnosno unutarnji potencijal koji potiče motivaciju za razvoj i učenje. Unutarnji plan izgradnje sadržava mogućnosti i potencijale, a kako bi se potencijali mogli bolje formirati nužni su podražaji iz djetetova okruženja (Schafer, 2015).

5. TEMELJI MONTESSORI PEDAGOGIJE

Bašić (2011) navodi kako Montessori pedagogija ima dva važna polazišta istraživanja. Prvo glavno polazište je dijete i njegov razvoj, odnosno samorazvoj, a drugo polazište je da dijete ima kvalitetno i pedagoški opskrbljenu okolinu.

5.1. Razvoj djeteta

Marija Montessori je razmišljala i govorila o životu djeteta prije rođenja te kako fetus ima razvijena osjetila znatno prije te već u trbuhu uči i reagira na vanjske podražaje. Naime, osnivačica vjeruje o životu duše i prije začeca te da se život osniva na psihičkoj razini. Na svijet dolazi kao novorođenče te uči i poprima informacije iz društvene okoline, a najznačajnija je povezanost između majke i djeteta (Seitz i Hallwachs, 1996).

Proces razvoja djeteta započinje njegovim rođenjem te njega čine društveni, fizički i biološki elementi. Svako dijete se razvija postupnim koracima i individualno te prve interakcije i iskustva utječu na djetetov razvoj sve do starije dobi. Maria Montessori je podijelila život djeteta od rođenja do osamnaeste godine na tri glavna razdoblja od rođenja do 6. godine, od 6. do 12. godine i od 12. do 18. godine. Navedena razdoblja sastoje se od međurazdoblja, uputa za rad i praktičnih vježba (Philipps, 1999).

5.1.1 Razdoblje od rođenja do 3. godine

Maria Montessori navodi kako su prve tri godine djetetova života najvažnije zato što se djeca prilagođavaju i upijaju stvari oko sebe. Dječji mozak nesvjesno upija, odnosno prikuplja informacije iz okruženja na neograničen i neizbirljiv način te sadržava određenu snagu. Takav oblik uma Montessori naziva upijajući um. Mozak prikuplja informacije i iskustva te postaje dio djetetova života. U ovom razdoblju dijete uči te razvija sposobnosti socijalne interakcije koje izgrađuju dijete u osobu. Montessori je isticala da novorođenče stvara mentalni život prije rođenja te da su već od rođenja voljna upoznati okruženje. Novorođenče u razdoblju od rođenja do treće godine posjeduje ponašanje na nesvjestan način te nema kontrolu nad njim. Poslije rođenja dijete formira spoznaju o svijetu te istražuje prostor pomoću osjetila. U prva tri mjeseca dijete se uči koristiti ruke, a oko 12 mjeseci se u umu stvara koncepcija za stopala. Završetkom prve godine dijete postaje veselo i razigrano, a to potiče nesvjesni mentalni razvoj. U ovom razdoblju se stvara volja koja potiče kretanje i ponašanje djeteta. Montessori je zahtijevala da se u ovom razdoblju otkriju prirodne stvari te da se što više pridruži socijalnom okruženju.

Ramey i Landsman Ramey (1998; prema Philipps, 1999) ističu program ranog poticanja razvoja, a obuhvaća karakteristike kao što su uvažavanje različitosti u grupi, prilagođenost

ličnosti djeteta, osnova na slobodi, primjerena opsežnost i jačina, vremenski kompatibilan, kulturno i razvojno primjeren.

5.1.2. Razdoblje od 3. do 6. godine

U razdoblju od 3. do 6. godine još uvijek je aktivan upijajući um koji razvija osobnost djeteta, ali postaje svjesnije svog postojanja. Pomoću osjetila nastavlja istraživati svijet te se posebno stvaraju umjetničke i govorne kompetencije. Naime, posebno se razvija i kreativnost koja se stvara ako je dijete prikupilo dovoljno podataka i informacija. Dijete bi trebalo razviti koncentraciju, odnosno razvijanje strpljivosti i usmjerenosti. Važna je prisutnost volje kako bi dijete bilo sposobno iskazati osjećaje i kontrolu nad pokretima. U ovom razdoblju je dijete sposobno percipirati pravilnost i red, a ponajviše ga zanima prikupljanje informacija o svijetu i otkrivanje simbola (Philipps, 1999).

5.1.3. Razdoblje od 6. do 12. godine

Dijete bi voljelo postići višu razinu mogućnosti u aktivnosti te je svjesno da vlastitim djelovanjem mijenja okolinu te svjesno je samog sebe. Dijete ima određene sposobnosti koje može nadograđivati te je pripremljeno na tehnike poput računanja, pisanja i čitanja. Propituje okolinu oko sebe pomoću pitanja te pokazuje interes za teme kao što su smrt i istina. U ovom razdoblju mijenjaju vidike i svjesni su da mogu prenijeti situacije. Dijete ako se pridržava određenog pravila ima očekivanja da se i ostali moraju prihvaćati pravila. U ovom periodu raste i moralna svijest te se dijete propituje što je ispravno ili neispravno (Schafer, 2015).

U navedenom razdoblju javlja se kozmički odgoj koji je osnova školovanja i odgoja djece u dobi od šest do dvanaest godina. Cilj kozmičkog odgoja je sudjelovanje čovjeka koji je odgovoran, a glavni temelj je kreativnost, odnosno dječja mašta (Buczynski i sur., 2019).

5.1.4. Razdoblje od 12. do 18. godine

Mladi se u ovoj fazi formiraju u odraslu osobu te pokušavaju razviti svoj identitet. Vještine i sposobnosti nastoje usavršiti te žele otkriti smisao života. Ulaze u razdoblje puberteta koje je promjenjivo te se događaju promjene. U ovom periodu mijenja se učenje te žele biti tretirani kao odrasle osobe (Schafer, 2015).

Mlade osobe istražuju nove stvari te izlaze iz djetinjstva. Oni proživljavaju niz promjena, napetosti i kreću u potragu za samostalnosti i slobodom. S osamnaest godina mlada osoba postaje punoljetna te donosi vlastite odluke i sam se suočava s vlastitim posljedicama (Seitz i Hallwachs, 1996).

5.2. Pedagoški oblikovana i pripremljena okolina

Marija Montessori je pripremljenu okolinu zamislila kao prostoriju s mnogo soba te natkrivenim vrtom kako bi se djeca mogla nesmetano kretati po prostoru. Naime, postavila je stroga i određena pravila prema kojima se pripremljena okolina ostvaruje i priprema (Gomerčić, 2020).

Pedagoški organiziranu okolinu, koja bi trebala omogućiti duhovnu, tjelesnu, umnu i društvenu prilagodbu naziva se pripremljenom okolinom. Ona omogućava djetetu da samostalno djeluje i ispunjava njegove potrebe. Pripremljena okolina je organizirana u određenom redu te je pribor pripremljen da usmjerava dijete od jednostavnijih prema složenijim vježbama. Maria Montessori odredila je nekoliko glavnih stavki kojih bi se trebali pridržavati i ispravno primjenjivati u okolini koja okružuje dijete. Namještaj, odnosno stolice i stolovi bi trebali biti adekvatni te u skladu s dječjom snagom i veličinom kako bi ih mogla samostalno koristiti. Površine za samostalni rad se nalaze na stolovima i tepisima te su prilagođeni djeci. Potrebno je da prostor sadržava fotografije koje prikazuju realističku prirodu, fotografije iz djetetove stvarnosti, prikaz rodnog krajolika, prikaz kulturne okoline s religijskim elementima te prisustvo umjetničkih fotografija. Prostor je dovoljno velik kako bi djeca mogla kretati i plesati, a na podu bi se trebala nalaziti elipsa za hodanje u ravnoteži (Philipps, 1999).

Također, pripremljena okolina je namijenjena i posvećena djetetovim potrebama, a posebno ispunjava trenutačne i stvarne potrebe te omogućava razvoj ličnosti djeteta. Naime, važno je da je lijepo uređena te da obuhvaća kulturu i običaje kako bi se razvio osjećaj sklada i ljepote. Unutar prostora glavno obilježje su biljke, a ukoliko je moguće bitno je i prisustvo životinja. Važno je da se izvan prostora nalazi vrt u kojem djeca imaju mogućnost voditi brigu o biljkama, a unutar prostora poželjno je da djeca imaju pristupačan doticaj s vodom kako bi mogla obavljati aktivnosti koje zahtijevaju tekućinu. Vrlo je važna dostupnost pribora u pripremljenoj okolini te da svako dijete ima mogućnost pristupiti priboru u bilo koje vrijeme (Garmaz i Tomašević, 2018).

Prema Bašić (2011) za održavanje pedagoški pripremljene okoline potrebno je ispuniti određene prijedloge primjerene razvojnim potrebama te djeluje na tri stupnja. Prvi stupanj je vremenska pripremljenost unutar koje ne bi trebalo biti prerano niti prekasno. Drugi stupanj je

pripremljen sadržaj koji je zanimljiv djeci te zadaci u okolini ne bi trebali biti jednostavni niti previše složeni. U trećem stupnju se izlaže važnost odnosa i da oni budu primjereni, na primjer pomaganje, dijalog i ohrabrivanje. Pripremljeno okruženje omogućava djetetu slobodan prostor, odnosno Montessori pedagogija potiče realizaciju *trećeg prostora* razvoja (Bašić, 2011).

6. RAZDOBLJA OSJETLJIVOSTI

Montessori je uočila kako djetetov mozak postaje u tom razdoblju najosjetljiviji te je na temelju tih zaključka razvila teoriju o razdobljima osjetljivosti. Pomoću promatranja djece Maria Montessori je osnovala teoriju senzibilnih faza koja prikazuje razvoj djeteta od rođenja do doba starosti te dijete pokazuje interes za podražaje iz okoline kroz određene senzibilne faze. Senzibilne faze obuhvaćaju osjetljivost za postizanje određenih ponašanja i sposobnosti pomoću kojih organizam spontano djeluje. Faze osjetljivosti prema Montessori sadržavaju karakteristike kao što su sveprisutnost, preklopivost, vremenska ograničenost i uočljivost. Montessori naglašava šest osnovnih razdoblja osjetljivosti koje je uočila kod predškolske djece (Philipps, 1999).

6.1. Razdoblje za posebnu osjetljivost za jezik

Prema Montessori ovo razdoblje je najduže i najranije te dijete uči bez napora o okruženju. Dijete nesvjesno i bez napora uči i razvija govor pomoću okruženja. Dijete kopira ponašanje odraslih te pokušava govoriti već od početka zato je važno da se s djetetom od rođenja komunicira što je više moguće. U četvrtom mjesecu proizvodi neprepoznatljive glasove, a oko šest mjeseci pojedine glasove. Oko prve godine se javlja prva riječ, a od dvije do tri godine izražava misli te oko četvrte godine započinje pisati. Između sedme i devete godine razvija se osjetljivost za gramatičke strukture. Odrasli su uzor pri govoru te dijete oponaša odrasle i razvija govor (Philipps, 1999).

Jezik se razvija najviše tijekom prvih šest godina te prirodno usmjerava pažnju na usta i ljudski glas. Uz pomoć okoline dijete stječe reproduciranje zvukova i usvajanje materinskog jezika. Dijete ponajviše opaža jezik u okolini, a sporedne zvukove ne obraća pozornost. Glavne jezične karakteristike najviše će naučiti tijekom prve tri godine, zatim fokus s govora prelazi na pisani oblik. Tijekom ovog razdoblja osjetljivosti dijete najviše uči strane jezike (Schafer, 2015).

6.2. Razdoblje osjetljivosti za kretanje

Već u osmom tjednu trudnoće može se primijetiti kretanje djeteta te od rođenja iskazuje volju za kretanjem. Dijete se kreće od rođenja, a pri kraju prve godine pokušava hodati te se oko osamnaest mjeseci usavršavaju pokreti. Dijete želi samostalno hodati, već s dvije do četiri godine može biti sposobno održavati ravnotežu i ravno hodati. Nakon četvrte godine se stvara mogućnost razvoja fine motorike pomoću pisanja, rezanja i crtanja (Philipps, 1999).

Oko četvrte godine prisutan je pogon kretanja te dijete kroz pokrete pronalazi i upoznaje samog sebe. Važno je da dijete uskladi mozak i pokrete te će na taj način razviti samopouzdanje. Dijete nakon određenog vremena razvija kontrolu nad pokretima te mu odrasli mogu pomoći, a ne

možu ga prisiliti na smirenost. Potrebno je da se djeca igraju na otvorenom kako bi se što više kretali i istraživali. Dijete se uči kontroli pokreta ako je aktivno i bolje uči ako mu se vizualiziraju pokreti kretanja (Schafer, 2015).

6.3. Razdoblje osjetljivosti za osjetilnu percepciju

Sposobnost za osjetilnu percepciju je automatski urođena, a postupno se usavršava i nadograđuje oko druge do četvrte godine. Potrebno je omogućiti djetetu usavršavanje osjetila pomoću uvježbavanja i istraživanja svih osjetila. Dijete prikuplja osnovu za razvoj osjetila, a ponajviše se razvija uključenost u umjetničkom izražavanju (Philipps, 1999).

6.4. Razdoblje osjetljivosti za uočavanje malih dijelova cjeline

Dijete s petnaest mjeseci do dvije godine pokazuje interes za manje predmete i pojave. Posebno ga zanimaju detalji i sitne stvari, a paralelno obraća pažnju i na krupne predmete. Postupno se razvija konstantnost percepcija te se objedinjuju svi osjetilni podražaji u zaokruženu strukturu (Philipps, 1999).

6.5. Razdoblje osjetljivosti za red

Kod djece osjećaj za red se pojavljuje na dva načina osjećaj za vanjski red i osjećaj za unutarnji red. Osjećaj za vanjski red predstavlja dijelove okoline i upoznavanje s okruženjem, a unutarnji red se naziva osjetilom orijentacije koji djetetu stvara osjećaj položaja mišića. U četvrtom mjesecu dijete razvija ispravnost predmeta i ponašanje za osjetljivost reda. Razvoj samokontrole se događa za vrijeme odvijanja svakodnevnih aktivnosti i rasporeda te za vrijeme događanja ispravnih situacija (Philipps, 1999).

Razvoj za red kod djece rane dobi može se uočiti kada pokazuju mogućnost sortiranja raznovrsnih predmeta kao što su kocke za slaganje ili kamenje. Razvoj osjetljivosti za red važan je za razvoj djeteta, na primjer, vanjski red potiče dijete na izgradnju duha i djelovanja (Schafer, 2015).

6.6. Razdoblje osjetljivosti za društvenost

U razdoblju osjetljivosti za društvenost stječu se određeni oblici ponašanja koji iskazuju volju za socijalizacijom. Između druge i šeste godine najviše se pokazuje interes za druženjem i socijaliziranjem s ljudima. Odgojitelji i odrasli bi trebali opažati potrebe djeteta te mu dopuštati slobodu fizičkog kretanja, provoditi pravilan izgovor i uzorno ponašanje te u okruženje donositi manje promjene (Philipps, 1999).

7. MONTESSORI NAČELA

7.1. Poštovanje djeteta

U Montessori metodi je primarni cilj pružanje djetetu slobode te samostalno učenje. Maria Montessori je naglašavala važnost potreba djece te u svojoj metodi ističe i stavlja u primarni plan promišljanje o djeci. Ona je pokazivala veliko poštovanje prema djeci te je zahtijevala da isto učine i roditelji, odgojitelji i učitelji, odnosno ljudi koji imaju izravnu povezanost s djecom. Također, smatrala je kako se djeci treba iskazivati poštovanje iz čega se razvilo strahopoštovanje, odnosno razmišljanje koje potječe od djeteta kroz njegovu produktivnost (Seitz i Hallwachs, 1996).

7.2. Osposobljavanje kretanja i osjetila

Montessori je isticala kako je bitno da djeca koriste što više svoja osjetila te putem osjetila doživljavaju okolinu na višoj razini. Važno je da djeca doživljavaju svijet pomoću osjetila te ih nikako ne smiju zapostaviti. Osnivačica Montessori pedagogije je postavila percipiranje svijeta pomoću osjetila kao osnovu Montessori odgoja. Ističe kako se razvoj osjetila događa za vrijeme individualnog rada. Pomoću osjetila za miris, okus, dodir, vid i sluh dijete spoznaje svijet te uči i prikuplja informacije. U Montessori pedagogiji osnivačica povezuje odgoj osjetila s kretanjem, koji utječe na razvoj inteligencije kod djece. Kretanje je vrlo važno za djecu te je povezano s psihičkim razvojem djeteta, a posebno naglašava važnost grube i fine motorike. Kretanje i osjetila omogućavaju djeci zdravi fizički, socijalni i mentalni razvoj (Seitz i Hallwachs, 1996).

7.3. Kako mišići pamte

Fizička aktivnost je bitna u životu djeteta te se danas uvelike zanemaruje zbog utjecaja tehnologije. Prema Seitz i Hallwachs (1996) Montessori dijeli ljudski sustav na tri dijela, a to su: mišići, mozak i osjetila. Kretanje, inteligencija i duhovni razvoj su međusobno povezani te doprinose učenje pomoću mišića. Mišići koji su u pokretu omogućavaju prijenos informacija u mozak i ono što naučimo pomoću pokreta pamtimo i pohranjujemo. Naglašava se važnost slobodne fizičke aktivnosti koja ima bitnu ulogu u djetetovom životu te ona stimulira djetetovu aktivnost i duhovni razvoj (Seitz i Hallwachs, 1996).

7.4. Polarizacija pažnje

Polarizaciju pažnje Maria Montessori definira kao potpunu i duboku koncentraciju djece te će se ona ostvariti ukoliko dijete samostalno odluči koji mu je cilj rada. Autorice Seitz i Hallwachs (1996) navode kako je nužno poštovati polarizaciju pažnje kod djece i navode kako osnivačica Montessori pristupa dijeli pažnju na tri razine, a to su: pripremne radnje, stupanj velikog rada i velik rad. Pažnja je složen proces, a Montessori ističe da pažnja gradi osobnost (Seitz i Hallwachs, 1996).

7.5. Slobodan izbor

Sloboda je vrlo važna za djecu i glavno je načelo Montessori pedagogije. Mogućnost slobodnog izbora motivira dijete za samostalno učenje i istraživanje u okolini te izvršava radnje sa zadovoljstvom. Prema Hallwachs i Seitz (1996) Montessori govori kako se djeca posebno koncentriraju na određene stvari ako imaju mogućnost slobode i izgrađuju se samostalno. Montessori želi potaknuti samostalni razvoj djece uz pomoć motivacije koja je osnovana pomoću angažmana djece. Slobodan izbor ne podrazumijeva da djeca rade što god žele, već omogućava djeci duhovni razvoj te bi trebali postati svjesniji unutarnjeg glasa. Maria Montessori navodi nekoliko značajnih uvjeta za postizanje slobodnog izbora i kao prvog navodi omogućen pristup adekvatnim i dobro koncipiranim materijalima. Veliku ulogu ima odgojitelj koji djetetu stvara adekvatne uvjete za slobodan izbor i individualni rad. U Montessori pedagogiji važno je omogućiti djeci dobro pripremljenu okolinu koja djeci stvara sigurnost i bolju koncentraciju za samostalno učenje (Seitz i Hallwachs, 1996).

7.6. Pripremljena okolina

Pedagoški dobro osmišljena i opskrbljena okolina pruža djeci mogućnost slobodnog kretanja te ima značajnu ulogu u djetetovom životu. Ona ima utjecaj na djetetovo učenje i razvija se pomoću iskustva. Maria Montessori je odredila složene smjernice za kvalitetno osmišljeno okruženje. Montessori naglašava da namještaj mora biti pristupačan djeci te da treba zadovoljavati njihove potrebe. Prema Montessori (2003) pedagoški dobro pripremljena okolina, omogućava djeci da se igraju na najudobniji mogući način i poželjno je da se slobodno kreću. U harmoničnoj okolini dijete se treba osjećati zaštićeno i mora mu pružati slobodu te sigurnost. Naime, nije poželjno da se u okolini nalazi previše različitih igračaka i materijala zato što se u tom slučaju djeca ne koncentriraju dovoljno na jednu radnju. Dobro i kvalitetno osmišljeno okruženje omogućuje djeci da samostalno istražuju i uče o svijetu (Seitz i Hallwachs, 1996).

7.7. Rad s materijalom

Glavni dio pedagoški pripremljene okoline čine upravo Montessori didaktički materijali i pribor. Didaktički Montessori materijal stvara mogućnost prijelaza od jednostavnijih načina razmišljanja prema složenijoj razini promišljanja. Djeca imaju mogućnost samostalno i slobodno birati materijal s kojim žele raditi te sama odlučuju koliko dugo i što će konkretno raditi s njime. Velik utjecaj ima odgojitelj, koji treba biti poveznica između djeteta i didaktičkog materijala (Matijević, 2001).

Maria Montessori je preuzela koncepciju materijala od E. Seguina i J.M.G. Itarda te je osmišljen didaktički materijal za djecu koji im omogućuje samostalno iskustvo. Djeca uz pomoć Montessori materijala uče rješavati zadatke i ponavljaju vježbe. Odgajatelj upoznaje djecu s materijalom pomoću tri razine. Na prvoj razini odgojitelj izgovora određeni i prezentira određeni predmet, a na drugoj razini izgovara naziv predmeta i djetetu daje mogućnost da samostalno odredi te na trećoj razini odgojitelj postavlja pitanje, a dijete odgovara. Montessori materijal je predmet pomoću kojeg dijete uređuje i zadovoljava svoj unutrašnji svijet. Materijal sadržava vanjski i unutarnji red, a vanjski mora biti uredan i nalaziti se na određenom mjestu. Montessori naglašava kako je materijal osmišljen tako da djeca mogu samostalno doći do rješenja uz pogreške na kojima ona uče. Naime, Montessori materijal omogućava djeci slobodu i istraživanje pomoću osjetila. Također, Montessori materijal potiče duhovni razvoj uz pomoć ponavljanja i osjetila te djeca otkrivaju svijet i veze između predmeta. Prema Seitz i Hallwachs (1996), Montessori dijeli materijal u pet različitih skupina, a to su: osjetilni materijal, materijal za jezik, materijal za svemirski odgoj, materijal za matematiku i materijal za provođenje vježba za praktični život (Seitz i Hallwachs, 1996).

7.8. Uloga odgojitelja

Montessori odgojitelj bi trebao biti pozitivna, nježna, vedra, uredna, komunikativna i dosljedna osoba kako bi mogao biti pravilan uzor djeci. Naime, odgojitelj vjeruje djeci i omogućuje im iskustvo da uče na vlastitim pogreškama i pažljivo promatra djecu te održava mir i ugodnu atmosferu. Važna je efektivna posvećenost djeci i umanjena količina izrovanog rada s djecom, a nije potrebno da pohvaljuje i kažnjava zato što dijete u Montessori pedagogiji ne može pogriješiti (Philipps, 1999).

U Montessori pedagogiji najvažnija je uloga odgojitelja i njegova sposobnost da osigura pomoć djeci pri samostalnom djelovanju. Najvažnije je da odgojitelj sudjeluje i pomaže djeci u samostalnom učenju te da voli djecu. Odgojitelj ima ulogu usmjerivača i organizatora, odnosno

prvo demonstrira na koji način se koriste materijali, a zatim djeca pokušavaju samostalno. Odgojitelj treba biti angažiran i moralan kako bi do izražaja došle vrline poput strpljenja, razumijevanja, tolerantnosti, kreativnosti, poštovanja i autoritet. Vrlo je važno da odgojitelj pažljivo promatra djecu kako bi otkrio djetetove potrebe i njegove nesigurnosti. Odgojitelj ne bi trebao pružati direktnu pomoć i raditi umjesto djeteta, već je važno da usmjeri dijete na pravi put. Također, Montessori smatra da ljutnja ne bi trebala biti prisutna, odnosno da odgojitelji ne bi trebali izravno pokazivati ljutnju te da je za komunikaciju s djecom nužno razumijevanje i ljubav (Seitz i Hallwachs, 1996).

Montessori odgojitelji trebaju pružiti podršku djeci te im dopustiti da samostalno izgrade osobnost, odnosno da dijete pronade svoj ritam te da ne ovisi o odraslima. Prema Philipps (1999), Montessori odgojitelj uočava i opaža odnose između djeteta i obitelji, razvoj govora, ponašanje kada odlazi i dolazi u vrtić, strahove, sposobnosti svakog djeteta, problem i odnos djeteta s ostalom djecom, strpljivost i koncentraciju te rutinu pri objedovanju. Ako je opažanje ispravno, jednostavnije je složiti okruženje u kojem se djeca osjećaju sigurno i prihvaćeno. Prema Montessori (2003), individualna priprema je vrlo važna za odgojitelja, a karakteriziraju je razvoj osobnosti i dosljednosti u ponašanju, komunikativnost te njegovanje izgleda. Profesionalnu pripremu predstavljaju karakteristike poput postizanje znanja u svjesnosti o samom sebi, u razvoju djece, poznavanje Montessori pribora i postupak korištenja, opažanju i neizravnom pomaganju djeci. Također, važno je da provede i unutarnju pripremu poput razvijanja strpljivosti, brižnosti, prihvaćanja, poštovanja, smjernosti u odnosu s djecom te paziti na svoje ponašanje ispred djece. Naime, odgojitelji imaju određene zadaće kako bi što uspješnije proveli Montessori teoriju, a to su: demonstracija vježbi, pomoć pri uporabi pribora i nadgledanje, uvažavanje koncentracije, ohrabrivanje te neizravno pomaganje u zadacima (Philipps, 1999).

7.9. Pomozi mi da to sam učinim

Pomozi mi da to uradim sam je glavni cilj Montessori pedagogije. Montessori pristup omogućava razvoj odgoja u kojem se dijete samostalno razvija i uči, a odrasli mu pomažu u individualnom napretku. Djetetu se ne smije pružati direktna pomoć, već ga je potrebno pravilno usmjeriti na samostalno zaključivanje. Najučinkovitija pružana pomoć je da mu omogućimo ispravno usmjerenje prema samopomoći (Philipps, 1999).

Potrebno je da dijete postigne sigurnost i usmjerenje koje će mu poslužiti u razvijanju samopomoći i samostalnom razvijanju. Djeca imaju želju pokazati da mogu samostalno

obavljati radnje te se osjećati pouzdano i neovisno. Ako dijete ima samopouzdanje i pozitivnu sliku o sebi imat će veći interes za obavljanjem samostalnih djela i aktivnosti.

Također, djeca vole samostalno otkrivati, a od odraslih se zahtijeva da mu to i omoguće, na primjer, ne davanjem točnog odgovara, već mu je potrebno pružati potporu da samostalno dođe do zaključka. Značajno je da odrasla osoba procijeni pravu vrstu pomoći i da mu se ne pruža direktna pomoć (Lawrence, 2003).

8. MONTESSORI PRIBOR

Marija Montessori je stvorila specifičan didaktički pribor na osnovu opažanja i analiziranja radova Seguína i Itarda. U suradnji s Albertom Nienhuisom 1920. godine razvila je specifičan materijal kao što su drvo, metale, ljepilo i boje, a najčešće se upotrebljava drveni pribor u praksi. Osmislila je četiri glavna stupnja za Montessori pribor koji svaki vrtić treba sadržavati. Primarni stupanj je dostupnost djetetu, odnosno da je sav pribor dostupan te da ga dijete može samostalno uzeti, vratiti i upotrebljavati. Sekundarni stupanj je stimuliranje aktivnosti, pribor motivira dijete da se njime koristi i da upotrebljava ruke i osjetila. Treći stupanj je stimuliranje razvoja sposobnosti i potreba djeteta te omogućuje sastavljanje vježbi od konkretnih prema kompliciranijima. Zadnji stupanj stvara opažanje greške u radu te je Montessori sastavila pribor na način da dijete mora pogriješiti i većim brojem ponavljanja uči na greškama. Djeca imaju mogućnost slobodnog odabira te samostalno odlučuju koliko dugo će zadržati pribor. Odgojitelj demonstrira kako koristiti pribor te ga uvijek jednako upotrebljava, a dijete nastavlja samostalno istraživati i proučavati. Maria Montessori je podijelila pribor prema pet različitim područjima, a to su: pribor za vježbe praktičnog života, pribor za poticanje osjetilnih sposobnosti, pribor za poticanje govora, pribor za vježbe matematike i pribor za kozmički odgoj (Philipps, 1999).

U priboru vježbi za praktični život važan je materijal, oblik i boja objekta koji trebaju biti poticajni i atraktivni. Značajna je prisutnost i uporaba okvira koji omogućuju, na primjer, vezanje vrpce, šivanje dugmadi ili rad sa sigurnosnim iglama. Djeca vježbaju uz pomoć okvira, a vježbe se dijele na tri područja: briga za samog sebe, briga za okružje i vježbe vezane uz društvenu okolinu. Pribor za osjetilni materijal je osmišljen tako da se odnosi na jedno osjetilo kako bi koncentracija bila na većoj razini. Osjetilni pribor ima meditativnu osobnost te se postiže mir i uživanje. Pribor za matematiku djeca usvajaju vještine logičnog zaključivanja i uče se o logičnim posljedicama. Pribor za jezik čine, na primjer, slova koja uče pomoću osjetila ili razumijevanjem, odnosno prvo istraže slova pa zatim ih slažu u riječi. Pribor za kozmički ili svemirski odgoj omogućava upoznavanje djece sa svijetom, a primjer su globusi koji približavaju djeci sliku o svijetu (Seitz i Hallwachs, 1996).

Važno pravilo, koje bi se trebalo poštovati, pri uporabi Montessori pribora je da bi bilo poželjno vratiti pribor na odgovarajuće mjesto te ga vratiti u jednak oblik. Djeca se navedenim postupkom uče disciplini i poštovanju pribora, a razvijaju se sposobnosti i znanja (Garmaz i Tomašević, 2018).

9. SLOBODA I DISCIPLINA

Sloboda je jedno od važnijih načela Montessori pedagogije te djetetu pruža iskustvo u istraživanju. Djetetu sloboda određuje samostalnost u prosuđivanju, a pri tome mu nije sve dopušteno. Sloboda se uči i razvija odgovornost koja uvjetuje disciplinu i samoregulaciju. U Montessori vrtiću dijete ima mogućnost slobode mirovanja, slobodu iskazivanja osjećaja, slobodu ponavljanja, slobodu biranja, slobodu kretanja te slobodu stvaranja društvenih kontakata (Philipps, 1999).

Slobodu mirovanja definira mogućnost povremenog odmaranja i nekretanja te je u radu prisutna vježba tišine. Slobodu iskazivanja osjećaja važni su mentalni, socijalni i duhovni razvoj te bi bilo poželjno poticati iskazivanje osjećaja kod djeteta. Slobodu ponavljanja karakterizira neumorno, spontano i voljno ponavljanje radnji, a ponavlja dok ne zadovolji unutarnje potrebe. Slobodu biranja opisuje unutarnja motivacija i volja, a disciplina je uvijek aktivna. U slobodi biranja prisutna su ograničenja poput biranje predmeta koji su mu demonstrirani od strane odgojitelja i unutar prostorije se nalazi jedan pribor za provođenje vježbe. Slobodu kretanja dijete stvara pomoću iskustva i okoline. Sloboda socijalnih kontakata omogućuje slobodu rada u društvenoj okolini koja ne zahtijeva pomoć odraslih (Philipps, 1999).

Sloboda prema Montessori predstavlja neovisnost o odraslima, odnosno odgojitelj ne pruža izravnu pomoć. Sloboda je i sposobnost samodjelovanja te se stvara samostalnim činom, aktivnošću i angažmanom. Dijete može biti slobodno ako prepoznaje granice koje postavlja odgoj (Bašić, 2011).

Montessori pristup naglašava važnost slobode koja se razvija unutar granica, pripremljene okoline i odvijanja različitih aktivnosti i sposobnosti. Tijekom slobode napreduju samoučenje, samostalna motivacija i samorazvoj te se dijete uči samodisciplini i poštovanju ostalih osoba, ali i samog sebe (Pahljina, 2018).

Kako se disciplina temelji na slobodi, ona se i razvija pomoću slobode. Disciplina mora biti aktivna i prisutna među djecom, a slobodan izbor je važan pri njezinom usavršavanju. Disciplinom se postiže volja za rad i za samostalnost te se razvijaju osobine kao što su upornost i strpljivost (Jagrović, 2007).

Sloboda je u Montessori pedagogiji objašnjena kao sposobnost djelovanja te se razvija pomoću aktivnosti i slobodnog rada. Slobodi rad je pedagoški prihvaćen ako je prisutan u zaštićenoj i kvalitetno opremljenoj okolini (Bašić, 1999).

Potrebno je da djeca o najranije dobi imaju mogućnost slobodnog odabira i da samostalno odluče što žele i s kim točno žele istraživati okolinu. Dijete se treba graditi i napredovati u slobodi, a prisutnost smislenih ograničenja je važna za razvoj (Schafer, 2015).

Smisljena ograničenja, odnosno granice uče djecu i upoznaju ih s okolinom, vrlo je važno da djeca upoznaju granice kako bi imala mogućnost samostalnog učenja. Naime, odgoj ponajviše upoznaje dijete s granicama te mu otkriva da se poznavanjem granica omogućava sloboda (Bašić, 2011).

10. PRIMJENA MONTESSORI PEDAGOGIJE U RANOM I PREDŠKOLSKOM RAZDOBLJU

Prve tri godine važne su za cjeloviti razvoj djeteta te djeca u toj dobi pokazuju najveću motivaciju za učenjem. Unutar prvih 6 godina života mozak prima najveći postotak informacija te djeca pokazuju interes i znatiželju. Tijekom prvih šest godina djeca primaju brzo informacije te ih upijaju poput spužve, prisutna su osjetljiva razdoblja zbog kojih pokazuju povećani interes za predmete iz okoline, povećana potreba za interakcijom te uče pomoću pokreta i osjetila. Tijekom prve tri godine dijete preuzima informacije iz okoline, bez stresa formira svoj um. Dječji um se formira na temelju predmeta iz okoline i primanjem velikih količina podataka te jedino funkcionira na taj način do 6 godine života. U tom periodu se formiraju osobnosti individue i stavovi prema svijetu. Unutar skupine djece u vrtiću djeca su raznovrsne dobi te se stvara različitost društvenih kontakta i poticaja. U skupinama starija djeca imaju odgovornost i pružaju pomoć mlađoj djeci, a mlađa djeca kopiraju ponašanja i radnje od starije djece te zahtijevaju zaštitu (Philipps, 1999).

Djeca rane i predškolske dobi pomoću Montessori metode stvaraju moć da sama sebe educiraju te najučinkovitije uče ako sama rade određene djelatnosti. Važno je da sama otkrivaju i uče što žele i što ih interesira. U predškolskim ustanovama uz pomoć Montessori pristupa razvijaju koncentraciju te je nužna uloga odgojitelja koji ga ohrabruje i u umjerenim količinama pohvaljuje. Važno je naglasiti da nije potrebno prekomjerna pohvala zato što se smanjuje volja za ponavljanjem. Pomoću pogrešaka djeca najbolje uče i savladavaju prepreke i izgrađuju motivaciju i kreativnost (Lawrence, 2003).

Uloga roditelja i odgojitelja je važna u razvijanju i provođenju Montessori metode kako bi se pravedno proveli značajni sadržaji i konstrukcija alternativne pedagogije. Zapisivanjem i opažanjem pomaže u neizravnom razvoju te omogućava optimalne uvjete za razvojem samostalnosti. Upravo odgojitelji omogućavaju pedagoški pripremljen materijal i pripremljenu okolinu kako bi se proveli glavni čimbenici Montessori pravca (Gomerčić, 2020).

Odgojitelj ne smije zapostaviti svoje zadaće koje su mu određene te mora poštovati neizravnu pripremu i pomoć. Dijete u dobi od dvije do šest godina treba poticati na razvoj pozitivnih emocija koje povećavaju interes za novim iskustvom i istraživanjem, a kasnije ga usmjeravamo u stjecanju znanja. Montessori zahtijeva da se prema djeci rane i predškolske dobi postupa tako

da mu se pokazuje čitav svijet i da ih se opskrbljuje voljom i maštom pomoću praktičnog rada (Philipps, 1999).

10.1. Montessori pedagogija u Hrvatskoj

Prema Philipps (1999) u Hrvatskoj su prvo primjenjivali Montessori pedagogiju u Splitu, Đakovu i Zagrebu u školskim i predškolskim odgojno-obrazovnim ustanovama. Montessori učitelji i odgojitelji prvo su se obrazovali u Münchenu uz pomoć Njemačke akcije Sunčev sjaj koja je imala svrhu za rano opažanje razvojnih teškoća. Jedan dio Montessori stručnjaka se usavršavao u Sjedinjenim Američkim Državama uz pomoć MACTE tečajeva koji su bili priznati. U Hrvatskoj su u početku nedostajala kvalitetna usavršavanja za Montessori odgojitelje, a Zagreb je s Montessori Educational Programs International započeo usavršavanje za Montessori stručnjake. AMI je zahtijevala da država, ako želi imati pristup stručnom usavršavanju, sadržava minimalno pet djela Marije Montessori na materinskom jeziku (Philipps, 1999).

Montessori odgoj djeluje i u školama nad kojima ima nadzor država, a metode učenja i odgoja se razlikuju u odnosu na klasične školske programe. Navedena metoda se često primjenjuje u prva četiri razreda osnovne škole, a prisutna je čak i u pojedinim srednjim školama. U Montessori školama se potiče samostalnost, kreativnost i odgovornost, a djeluje po sličnom programu kao i obične škole. Različita istraživanja ukazuju na značajan napredak u snalažljivosti i samostalnosti kod učenika koji su pohađali Montessori školu (Matijević, 2001).

U Hrvatskoj je osnovana 1934. godine prva osnovna Montessori škola koja se naziva *Osnovna Montessori škola Barunice Dedee Vranyczany*. Montessori osnovu školu 2003. osnovali su roditelji koji su se uključili u Udrugu roditelja *Maria Montessori* te su trudom i velikom voljom omogućili otvaranje prve osnovne škole Marije Montessori. Način rada je individualan i slijedi Montessori pravila. Također, u okolini su prisutni Montessori didaktički materijali kako bi se omogućio samostalni rad i učenje. Značajno je za Montessori školu da se u razredu nalaze djeca prema različitim uzrastima kako bi se primijenila Montessori načela (Udruga roditelja Maria Montessori, (bez god.)).

11. ZAKLJUČAK

Osnivačica Maria Montessori je stvorila svoj pristup s ciljem razvoja samostalnosti, samostalnog učenja i opažanja razvoja djece. Montessori pedagogijom je stvoren naglasak na način rada s djecom kako bi postala sposobna učiti bez direktne pomoći i upletanja odraslih. Važna je prisutnost glavni elementa jer omogućuju djeci kvalitetan način rada i učenja unutar Montessori pedagogije te se pomoću njih ostvaruju glavne teze i načela. Montessori načela stvaraju glavnu strukturu i ističu važnost Montessori načina i postupanja u radu s djecom. Samostalnost i sloboda kao dva najvažnija načela izgrađuju i povećavaju dječje vidike i spoznaje te ih motiviraju i potiču na aktivno razmišljanje i djelovanje. Djecu treba shvaćati kao samostalna i sposobna bića koja se pravilno i zdravo razvijaju uz pomoć usmjerenja od strane odraslih osoba. Djecu je potrebno gledati kao svjetlo budućnosti koja samostalno žive i djeluju te su ona u našim svakodnevnim životima naši najveći i posebni učitelji. Od djece svaki dan učimo, ista kao što i ona od nas uče i stvaraju sliku o svijetu. Određeni podražaji koji su navedeni u Montessori pedagogiji kao glavni čimbenici omogućuju djeci usmjerenje za samostalnost, slobodu i disciplinu. Navedene osobine su važne za djetetov razvoj i djelovanje u Montessori pedagogiji koja je prisutna danas u odgojno-obrazovnim ustanovama. Prisutnost Montessori pedagogije u obrazovnim sustavima je važan i alternativni program koji nastoje provoditi odgojno-obrazovne ustanove u većim količinama. Montessori pristup je potreban u razvoju djece rane i predškolske dobi te sve više djece pokazuje interes za takvim načinom rada i učenja. Montessori metoda se provodi i u školama koje nastoje provoditi osamostaljenje i učenje na vlastitim pogreškama. Djeca učenjem na pogreškama i mnogobrojnim ponavljanjem razvijaju kompetencije koje mu omogućuju samostalni razvoj i samopomoć. Montessori način učenja dovodi do kvalitetnog, ispravnog i pedagoški dobro osmišljenog načina života kod djece rane i predškolske dobi koju bi trebalo provoditi u većim mjerama.

12. LITERATURA

1. Bašić, S. (1999). Odgoj. U Mijatović, A. (Ur.). *Osnove suvremene pedagogije* (str. 175 – 203). Zagreb: PKZ.
2. Bašić, S. (2011). Modernost pedagoške koncepcije Marije Montessori. *Pedagogijska istraživanja*, 8(2), 205-216. Preuzeto 1.8.2022., sa <https://hrcak.srce.hr/file/172488>
3. Buczynski, N. i sur. (2019). *Montessori Škrinjica*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
4. Čulig, B. (2005). Upotreba faktorske analize u ispitivanju poželjnosti alternativnih odgojnih koncepata. *Pedagogijska istraživanja*, 2 (2), 299-312. Preuzeto 5.8. 2022., sa <https://hrcak.srce.hr/file/205404>
5. Gotovac, B. (2009). Mogućnost primjene nekih ideja iz alternativnih škola. *Školski vjesnik*, 1 (1), 81-87. Preuzeto 11.8.2022., sa <https://hrcak.srce.hr/file/122828>
6. Garmaz, J. i Tomašević, F. (2018). Odgajanje opažanjem: neke specifičnosti odgoja prema Montessori pedagogiji. *Služba Božja* 58, 4, 443-464. Preuzeto 27.7.2022. sa <https://hrcak.srce.hr/file/310935>
7. Gomerčić, Lj. (2020). Alternativni koncepti i poticanje kreativnosti u vrtiću – pedagogija Montessori. U Vrbošek, B. (Ur.) *Umetnost v vrtcu, zbornik* (str. 133–138). Slovenija: Logatec.
8. Jagrović, N. (2007). Sličnosti i razlike pedagoških načela modela Marije Montessori, Rudolfa Steinera i Celestina Freineta. *Školski vjesnik*, 1 (2), 56, 65-77. Preuzeto 11.8. 2022. sa <https://hrcak.srce.hr/file/122949>
9. Karabuva, V. (1012). Pedagogija Marije Montessori. *Školski vjesnik*, 1 (2), 249-250. Preuzeto 10.8.2022., sa <https://hrcak.srce.hr/file/149671>
10. Lawrence, L. (2003). *Montessori Čitanje i pisanje za djecu od 3 do 7 godina – priručnik za odgojitelje i roditelje*. Zagreb: Hena com.
11. Matijević, M. (2001). *Alternativne škole: didaktičke i pedagoške koncepcije*. Zagreb: Tipex.
12. Matijević, M. (2014). Učitelji, nastavnici i pedagozi između ciljeva i evaluacije u nastavi. *Pedagogijska istraživanja*, 11 (1), 59-76. Preuzeto 20.7.2022., sa <https://hrcak.srce.hr/file/205886>
13. Milutinović, J. and Zuković, S. (2013). Odgojne i obrazovne tendencije: Privatne i alternativne škole. *Croatian Journal of Education*, 2, 241-266. Preuzeto 11.8. 2022., sa <https://hrcak.srce.hr/file/157297>

14. Montessori, M. (2003). *Dijete, Tajna djetinjstva*. Zagreb: Naklada Slap.
15. Montessori, M. (2003). *Upijajući um*. Beograd: DN centar.
16. Schafer, C. (2015). *Poticanje djece prema odgojnoj metodi Marije Montessori – priručnik za odgojitelje i roditelje*. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.
17. Seitz, M. i Hallwachs, U. (1996). *Montessori ili Waldorf?*. Zagreb: Educa.
18. Pahljina, C. (2018). Suvremeno djetinjstvo u svjetlu logopedije. *Napredak*, 159 (3), 309-324. Preuzeto 25.7.2022., sa <https://hrcak.srce.hr/file/325941>
19. Pitamic, M. (2014). *Pokaži mi kako se to radi*. Zagreb: Mozak knjiga d.o.o.
20. Philipps, S. (1999). *Montessori priprema za život – odgoj neovisnosti i odgovornosti*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
21. Udruga roditelja Maria Montessori (URMM). (bez god.). Osnovna Montessori škola Barunice Dedee Vranyczany. Preuzeto 24.8.2022.: <http://www.os-montessori-bdvranychany-zg.skole.hr/skola/edukacija>

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvori rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Josipa Novaković

